

บทที่ 8

การพัฒนาสู่ความพอเพียง

8.1.การพัฒนาเศรษฐกิจ

8.1.1 ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

คำว่า *การพัฒนา* (Development) ในเชิงสังคมศาสตร์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจมักถูกมองว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะคนทั่วไปมักเข้าใจว่า การพัฒนาเศรษฐกิจสูงขึ้นมากเท่าใดจะทำให้ประเทศพัฒนามากขึ้นเท่านั้น

การพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การเปลี่ยนแปลงเทคนิคการผลิต ตลอดจนเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อันจะทำให้รายได้ประชาชาติ หรือ รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ในระยะยาว นอกจากนี้ยังกล่าวถึงในเรื่องของความเจริญเติบโตพร้อม ๆ กับการกระจายรายได้ที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน ลดปัญหาการว่างงาน อันจะนำมาซึ่งระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนไปพร้อม ๆ กันด้วย

8.1.2 การวัดการพัฒนาเศรษฐกิจ

1. เครื่องมือชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นเครื่องชี้วัดที่จะดูจากรายได้ประชาชาติ คำว่ารายได้ประชาชาติ เป็นคำกลางๆ ที่ใช้กล่าวอ้างถึงผลผลิตหรือรายได้รวมของชาติ ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ มีการจำแนกประเภทของรายได้ประชาชาติเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ออกเป็น 7 ชนิด ได้แก่

1. ผลิตภัณ์ภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product เรียกย่อๆ ว่า GDP)
2. ผลิตภัณ์ประชาชาติเบื้องต้น (Gross National Product เรียกย่อๆ ว่า GNP)
3. ผลิตภัณ์ในประเทศสุทธิ (Net Domestic Product เรียกย่อๆ ว่า NDP)
4. ผลิตภัณ์ประชาชาติสุทธิ (Net National Product เรียกย่อๆ ว่า NNP)
5. รายได้ประชาชาติ (National Income เรียกย่อๆ ว่า NI)
6. รายได้ส่วนบุคคล (Personal Income เรียกย่อๆ ว่า PI)
7. รายได้ที่พึงใช้จ่ายได้ (Disposable Income เรียกย่อๆ ว่า DI)

ที่กล่าวข้างต้นเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่ในที่นี้เราจะศึกษาเพียง 3 ชนิด ได้แก่

1. **ผลิตภัณ์ภายในประเทศเบื้องต้น หรือ GDP** (Gross Domestic Product) คือ มูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นได้ภายในประเทศ โดยยึดอาณาเขตทางการเมือง(Political Frontier) เป็นสำคัญ กล่าวคือ สินค้าและบริการใดก็ตามที่ผลิตขึ้นภายในประเทศนั้น โดยไม่คำนึงว่าทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้านั้นเป็นของชนชาติใด กล่าวโดยเจาะจงชาวต่างประเทศที่นำทรัพยากรเข้ามาตั้งโรงงานผลิตสินค้าในประเทศไทย ผลผลิตที่ได้จะรวมอยู่ใน GDP ของไทย ในทางตรงกันข้าม คนไทย

ที่นำทรัพยากรออกไปผลิตสินค้าในต่างประเทศ ผลผลิตที่ได้ก็จะรวมอยู่ใน GDP ของประเทศนั้น จะนำมารวมไว้ใน GDP ของประเทศไทยไม่ได้

2. **ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น** หรือ GNP (Gross National Product) คือ มูลค่าสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นด้วยทรัพยากรของประเทศในระยะเวลาหนึ่ง ขอให้สังเกตว่าสินค้าที่ผลิตขึ้นด้วยทรัพยากรของประเทศไม่จำเป็นต้องมีมูลค่าเท่ากับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศเสมอไปอาจแตกต่างกันได้ถ้ามีการนำทรัพยากรออกไปผลิตในประเทศอื่น และ/หรือประเทศอื่นนำทรัพยากรเข้ามาผลิตในประเทศ ดังนั้น GNP จะเท่ากับ GDP เฉพาะเมื่อไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรระหว่างประเทศ แต่ถ้ามีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรระหว่างประเทศ GNP จะต่างกับ GDP เท่ากับรายได้สุทธิจากต่างประเทศ (Net Factor Income Payment from the Rest of the World) เขียนเป็นสมการ ดังนี้

$$\text{GNP} = \text{GDP} + \text{รายได้สุทธิจากต่างประเทศ}$$

3. **รายได้ประชาชาติ** หรือ NI (National Income) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธินั่นเอง แต่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิ (NNP) ที่กล่าวมาแล้วคือ NI เป็นผลิตภัณฑ์ประชาชาติสุทธิตามราคาปัจจัยผลิต (NNP at Factor Costs) แต่ NNP เป็นผลิตภัณฑ์ตามราคาตลาด (NNP at Market Prices) ด้วยเหตุนี้ เพื่อป้องกันการสับสนจึงได้เรียกชื่อแตกต่างกัน ชื่อแตกต่างระหว่างราคาปัจจัยผลิต (Factor Costs) และราคาตลาด (Market Price) คือ ราคาปัจจัยผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายโดยตรงในการผลิต ซึ่งได้แก่ ค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร ราคาตลาด นอกจากจะรวมราคาปัจจัยผลิตแล้ว ยังรวมภาษีทางอ้อมธุรกิจ (Indirect Business Tax) อีกด้วย ด้วยเหตุนี้การหามูลค่ารายได้ประชาชาติจาก NNP จึงจำเป็นต้องหักภาษีทางอ้อมธุรกิจ ดังนี้

$$\text{NI} = \text{NNP} - \text{ภาษีทางอ้อมธุรกิจ}$$

ในกรณีที่ไม่มีภาษีทางอ้อมธุรกิจ รายได้ประชาชาติและ NNP จะมีค่าเท่ากันพอดี

รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล หรือรายได้ต่อบุคคล (Per Capital Income)
หมายถึง ค่าของรายได้ประชาชาติต่อจำนวนประชากร 1 คน สามารถคำนวณได้จากสูตรต่อไปนี้

รัฐหรือไม่ ?

รายได้ต่อบุคคล = $\frac{\text{รายได้ประชาชาติ}}{\text{จำนวนประชากรในประเทศ}}$

กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง หมายถึง ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวไม่น้อยกว่า 7,620 U.S.\$
กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลาง หมายถึง ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวมากกว่า 610 U.S. \$ และไม่เกิน 7,620 U.S. \$

3. การวัดจากความเป็นพื้นฐานหรือคุณภาพชีวิต การวัดการพัฒนาเศรษฐกิจต้องคำนึงถึงระดับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชากรด้วย ตัวอย่างเช่น อัตราการรู้หนังสือ อัตราการเกิด การสาธารณสุข อัตราค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 – ฉบับปัจจุบัน

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการติดต่อกับประเทศโลกตะวันตกมากขึ้น เป็นผลให้แนวทางในการพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจเป็นไปตามแบบอย่างของตะวันตก ซึ่งต่อมาได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งมีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย

สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – ฉบับปัจจุบัน

แผนพัฒนาฯ	สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ
ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504- 2509	<ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐกิจด้อยพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร รายได้ต่อหัวต่ำ - ทรัพยากรสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมดี - โลกแบ่งออกเป็น 2 ค่ายการเมือง คือ ประชาธิปไตย และเผด็จการ 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นด้านเศรษฐกิจ - ลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสาธารณูปการ เช่น ถนน เขื่อน ไฟฟ้า เป็นต้น
ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510- 2514	<ul style="list-style-type: none"> - เหมือนแผนฯ ฉบับที่ 1 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการต่อจากแผนฯ 1 โดยกระจายไปสู่เขตทุรกันดาร - มีโครงการพัฒนาชาวนชนบท
ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515- 2519	<ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐกิจเริ่มประสบปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 - มีปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ลดช่องว่างการกระจายรายได้ - สนับสนุนการคุมกำเนิด ลดอัตราการเกิดของประชากร - เร่งรัดการส่งออกแทนการนำเข้า - รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นต่อการยังชีพ
ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520- 2524	<ul style="list-style-type: none"> - การเมืองประสบปัญหา หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 - ปัญหาการกระจายรายได้ และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเริ่มชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟื้นฟูเศรษฐกิจ - กระจายรายได้และงานสู่ภูมิภาค - กระตุ้นอุตสาหกรรม ผลิตเพื่อส่งออก - เริ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ฉบับที่ 5	<ul style="list-style-type: none"> - การเมืองเริ่มมีเสถียรภาพขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - มีโครงการพัฒนาพื้นที่ต่างๆ เช่น พื้นที่

แผนพัฒนาฯ	สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ
<p>พ.ศ. 2525-2529</p> <p>ฉบับที่ 6</p> <p>พ.ศ. 2530-2534</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เศรษฐกิจยังชะงัก (หลังวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2) - คล้ายกับแผนฯ ฉบับที่ 5 - สถานการณ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไม่ค่อยดี - มีปัญหาเศรษฐกิจและสังคมหลายด้าน 	<p>ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่เมืองหลัก พื้นที่ชนบท ฯลฯ</p> <ul style="list-style-type: none"> - แก้ปัญหาความยากจนในชนบท - รักษาเสถียรภาพการเงินเป็นพิเศษ เช่น ระดมเงินออม ฯลฯ - กระจายอุตสาหกรรมไปยังส่วนภูมิภาค - เริ่มการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี - พัฒนาฝีมือแรงงาน และคุณภาพชีวิต - เพิ่มบทบาทองค์กรท้องถิ่น ในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม - มีแผนพัฒนารัฐวิสาหกิจ - กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค
<p>ฉบับที่ 7</p> <p>พ.ศ. 2535-2539</p> <p>ฉบับที่ 8</p> <p>พ.ศ. 2540-2544</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การเมืองเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยจากการเลือกตั้งมากขึ้น - โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ - ต่อจากแผนฯ ฉบับที่ 7 ซึ่งเกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ - นำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาประเทศ - เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ - เน้นการพัฒนาส่วนภูมิภาค - กระจายรายได้และพัฒนาชนบท - พัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค - พัฒนาศักยภาพของคน - จัดหาทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม - พัฒนาภูมิภาค เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง

แผนพัฒนาฯ	สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ
<p>ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545- 2549</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็น แบบลอยตัว - ภายนอกประเทศไม่สงบ - โลกหันมาสนใจการพัฒนาเศรษฐกิจ แบบยั่งยืน 	<ul style="list-style-type: none"> - ฟื้นฟู และกระตุ้นเศรษฐกิจ - บรรเทาปัญหาสังคม - แก้ปัญหา และสร้างโอกาสให้กับคน ยากจน
<p>ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550- 2554</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คนไทยประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม วัตถุนิยม และ การพัฒนาชนบทไม่สมดุล - เศรษฐกิจฟื้นตัว แต่การกระจายรายได้ ยังมีปัญหา ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ - สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมมาก เกิดภัย ธรรมชาติ และมีปัญหาการจัดการสารเคมี และขยะ 	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม - เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม - ดำรงความหลากหลายชีวภาพ สร้าง ความมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติ - พัฒนาระบบจัดการประเทศให้เกิดธรรม มาภิบาล
<p>ฉบับที่ 11 ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2555- 2559</p>	<p>ตามวิสัยทัศน์ 3 พันธกิจ 3 วัตถุประสงค์ 4 เป้าหมายหลัก และ 7 ยุทธศาสตร์ ตาม การศึกษาจากบริบทตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามของประเทศไทย วิสัยทัศน์ "ประเทศมีความมั่นคงเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง"</p> <p>3 พันธกิจ ได้แก่ การพัฒนาฐานการผลิตและบริการ การสร้างความเป็นธรรม และ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และสร้างภูมิคุ้มกันจากวิกฤตการณ์</p> <p>3 วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน คน ไทยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข</p> <p>4 เป้าหมายหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งสมดุล ความสามารถในการ แข่งขันสูงขึ้น มีหลักประกันสังคมที่ทั่วถึง และสังคมไทยมีความสุขอย่างมีธรรมมาภิบาล</p> <p>7 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็ง สมดุล อย่างสร้างสรรค์ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต การค้า การลงทุน การพัฒนาคุณภาพ คน ทั้งความรู้ คุณธรรม สังคม มั่นคงเป็นธรรม มีพลังและเอื้ออาทร เน้นการผลิตและ บริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงของพลังงานและอาหาร และเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ</p> <p>จะเห็นได้ว่า แผนฉบับที่ 11 นั้น เน้นการ "ตั้งรับ" มากกว่า "รุก" โดยเน้นการ</p>	

แผนพัฒนาฯ	สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ
	<p>ป้องกันปัญหาจากวิกฤตการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพราะเราเพิ่งผ่านวิกฤตการณ์เศรษฐกิจโลก และวิกฤตการณ์ทางการเมืองภายในประเทศมาหมาดๆ</p> <p>การเน้น "ภูมิคุ้มกัน" นั้นเป็นเพียงเป้าหมายขั้นต่ำเหมือนคนที่ปลอดโรค เพราะมีภูมิต้านทานโรค แต่ไม่ได้บอกว่าสุขภาพแข็งแรงมีกำลังวังชาดีเพียงไร เชื่อว่าพวกเราไม่ได้ต้องการเพียงให้ประชาชนพอมิเงินประชาชนควรจะมี "กินคืออยู่ดี" และมี "คุณภาพชีวิต" ที่ดีขึ้นกว่าเดิม อีกนัยหนึ่ง ผลโดยรวมประเทศไม่ควรจะมีสถานะเพียงเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศอาเซียนด้วยกันหรือเพียงแต่ดีกว่า พม่า ลาว กัมพูชา บ้าง แต่เราควรจะต้องตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยมีความ "มั่งคั่ง" อยู่ในชั้นแนวหน้าของอาเซียน ที่จะแข่งขันกับประเทศ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ได้ และตัวอย่างที่ดีๆ ของประเทศนอกอาเซียนอื่นๆ เช่น เกาหลี และจีน เป็นต้น</p>	

8.2 เศรษฐกิจพอเพียง

1. ความหมาย

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาค หนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้า หรือบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

2. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจยุคใหม่

การยกระดับรายได้ต่อหัวของประชาชนให้สูงขึ้น แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจยุคใหม่ จะเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ ในลักษณะเกื้อกูลกันและเป็นหุ้นส่วนกัน คือ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทั้ง 2 ฝ่าย ช่องว่างระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนายังจะลดลง ขณะเดียวกันช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน หรือช่องว่างระหว่างคนในเมืองกับในชนบทจะลดลงด้วย ในระยะแรกอาจจะต้องพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ และค่อย ๆ ลดลงจนถึงขั้น ความเจริญก้าวหน้าไปด้วยตนเอง

ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยยึดหลักสำคัญให้เกษตรกรมีความเพียงพอ เลี้ยงตนเองได้ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความประหยัด และมีความสามัคคีในท้องถิ่น

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางในการดำรงอยู่และการปรับตนให้กับประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

3. ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม โดยพระองค์ทรงมีพระราชวินิจฉัย ค้นคว้าสำรวจ รวบรวมข้อมูล ทำการทดสอบเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ที่ดิน พันธุ์พืช เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในพื้นที่ของตนเอง โดยตั้งเป็น**ทฤษฎีใหม่** ใช้หลักการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันเป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง โดยการผสมผสานกิจกรรมพืช สัตว์ และประมง ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยทำการเกษตรในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน พระองค์ทรงนำทฤษฎีใหม่ไปทำการทดลอง ทดสอบในโครงการต่าง ๆ ของมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ในช่วงพ.ศ. 2540 ประเทศไทยเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง ประชาชนทุกสาขาอาชีพได้รับความเดือดร้อน พระองค์จึงได้พระราชทานพระราชดำริเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางใหม่ที่จะช่วยแก้ปัญหา โดยนำหลักการวิธีการที่ใช้ในภาคเกษตรกรรมมาประยุกต์ในการบริหารจัดการการดำเนินชีวิต

4. เหตุผลและความจำเป็นการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

จากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยเกิดภาวะผันผวนอย่างรุนแรง ทำให้การลงทุนสะดุดหยุดชะงักเกิดภาวะว่างงานขึ้นทั่วประเทศอย่างรุนแรง นอกจากนี้แผนพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมา มุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ เป็นหลักสำคัญ จึงทุ่มเทขยายการผลิตไปในด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการผลิตที่เน้นวัฒนธรรมประจำชาติมาตั้งแต่อดีต

ประเทศไทยตกอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้คนไทยหลงกระแส เกิดความเชื่อว่า สากลหรือต่างชาติเป็นของดี จนล้มพื้นฐาน ทุนสังคม สภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตไทยของตนเอง มุ่งเข้าเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ตลอดจนเปิดเสรี โดยเฉพาะทางด้านการเงินการคลัง ปราศจากความพร้อมใด ๆ ไม่ว่าด้านบริหาร ด้านกฎหมาย ถ้าปราศจากความเข้าใจในสาระที่เป็นหลักสำคัญของเรื่องต่าง ๆ ในสังคมเช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้เกิดภาวะหลงใหลในวัตถุนิยม โลก โกง คอร์รัปชันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน เกิดการขัดแย้งผลประโยชน์กันเอง ดำรงชีวิตแบบขาดสติปัญญา สิ่งเหล่านี้กำลังเกิดขึ้นในสังคมและครองงำชีวิตประจำวันของคนไทย

ดังนั้นความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นครั้งนี้ รุนแรงและรวดเร็วจนภาครัฐและภาคเอกชนตั้งรับไม่ทัน และได้มีแผนรับรองการล้มทางเศรษฐกิจ ในลักษณะเช่นนี้มาก่อน ทิศทางการดำรงชีพอยู่อย่างประคองตัว เพื่อช่วยเหลือตนเอง โดยใช้วิธีการแบบที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเรียกว่า “เศรษฐกิจแบบพอเพียงตนเอง”

5 หลักการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การพึ่งพาตนเอง ยึดหลักสำคัญ 5 ประการ

- 1) **ด้านจิตใจ** คนที่สมบูรณ์ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง ทำให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
- 2) **ด้านสังคม** แต่ละสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน
- 3) **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่น ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีอยู่มากในประเทศ ตลอดจนสามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ หรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้อย่างฉลาด และเพิ่มมูลค่าโดยยึดอยู่หลักความยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างดียิ่ง
- 4) **ด้านเทคโนโลยี** จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี ต้องแยกแยะโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเองเพื่อสอดคล้องกับพื้นที่
- 5) **ด้านเศรษฐกิจ** คือความสามารถที่อยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ ต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ แม้ไม่มีเงินก็มีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไป

6. แนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงสำหรับเกษตรกร

แนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงสำหรับเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นที่ 1 มีความพอเพียง เลี้ยงตนเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด จัดการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย
- 2) ขั้นที่ 2 รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม
- 3) ขั้นที่ 3 สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ และขยายกิจการทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

7. การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง

- 1) ยึดความประหยัด ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง
- 2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แมต่กอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ
- 3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และการแข่งขันในการค้าขายประกอบอาชีพ

- 4) พัฒนาตนเองโดยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมียาได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ ดังนี้

1. **กรอบแนวคิด** มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เป็นการมองโลกในเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เน้นการรอดจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคง และยั่งยืนของการพัฒนา

2. **คุณลักษณะ** เน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

- **ความพอประมาณ** คือ ความพอดี ไม่น้อยไป ไม่มากไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- **ความมีเหตุผล** คือ พิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
- **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอนาคต เช่น การเข้ามาของเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยมีสติควบคุมอยู่เสมอ

3. **เงื่อนไข**

- **มีความรู้** รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน นำความรู้มาพิจารณาเชื่อมโยง กล่าวคือ รู้เท่าทันโลก เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก
- **มีคุณธรรม** นอกจากความรู้แล้ว ต้องมีคุณธรรมกำกับ เช่น ซื่อสัตย์ อุดมทุน มีความเพียร ใช้สติปัญญา ไม่โลภ และไม่ตระหนี่ ซึ่งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาหลายประการ เช่น ทิถัตถธรรมมีกัตถประโยชน์ เป็นต้น

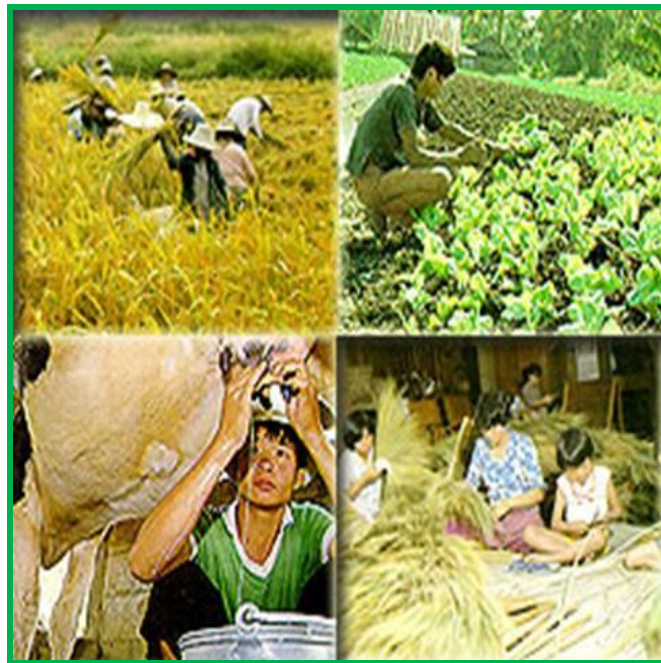

1. **ประหยัด** ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ลดละความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อตามค่านิยม ตามแฟชั่น

2. ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ส่วนรวม ไม่แก่งแย่งผลประโยชน์กัน เช่น การประกอบอาชีพค้าขายไม่ต้องแข่งกันอย่างรุนแรงจนลืมคุณธรรม เป็นต้น

3. การประกอบอาชีพสุจริต ทำให้ไม่โลภ สามารถพึ่งพาตนเองอย่างถูกต้อง แต่ในขณะเดียวกันก็ชวนขายพัฒนาความรู้ ความสามารถ ขยันทำมาหากิน หารายได้เพิ่มพูน

4. มีค่านิยมที่ดี มีคุณธรรมและหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ ความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ไม่ฟุ้งเฟ้อ เป็นต้น

8.3. ยกตัวอย่างเกษตรกรที่ดำเนินตาม

เศรษฐกิจพอเพียงกับธุรกิจเอกชน

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า การดำเนินธุรกิจเอกชน ส่วนใหญ่จะเน้นกำไรให้ได้สูงสุด และเป็นที่ยั่งยืนมากกว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถประยุกต์ใช้กับภาคธุรกิจเอกชนได้ไม่น้อยทีเดียว

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของธุรกิจได้ ดังนี้

1. ความพอประมาณ : มุ่งผลประโยชน์ระยะยาวมากกว่าระยะสั้น

การแสวงหากำไรจะยึดถือหลักการแบ่งปัน ไม่เบียดเบียนลูกค้า ให้ร่วมกันเป็นพันธมิตรทางธุรกิจในระยะยาวและเกิดความไว้วางใจ รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการจ่ายเงินให้แก่พนักงานและ supplier อย่างรวดเร็วตลอดจนกำไรส่วนหนึ่งสำหรับพัฒนาความรู้และกิจกรรมสังคม

2. ความมีเหตุผล : ต้องรู้จักลูกค้า รู้จักตลาด รู้จักคู่แข่ง และรู้จักตัวเอง

ส่วนการประยุกต์ใช้หลักความมีเหตุผล ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินธุรกิจคือการรู้จักลูกค้า รู้จักตลาด รู้จักคู่แข่งและรู้จักตัวเอง ซึ่งทำให้การบริหารมีลักษณะที่สำคัญ ๆ เข้าใจในธุรกิจของตน และตลาดที่ตนแข่งขันอยู่อย่างถ่องแท้ ซึ่งจำเป็นต้องสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สำหรับธุรกิจที่อิงกับเทคโนโลยีต้องพัฒนาความรู้ของพนักงานอย่างต่อเนื่อง ใช้ทรัพยากรที่มีกระบวนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระจายการผลิตบางส่วนไปในประเทศที่มีแรงงานถูกกว่าเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน และคิดค้นกระบวนการที่จะนำวัตถุดิบที่มีต้นทุนสูง หรือหายากกลับมาใช้ใหม่

3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ต้องเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

สำหรับการประยุกต์ใช้การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำเนินธุรกิจคือ จะต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม โดย กระจายผลิตภัณฑ์และตลาดเพื่อลดความเสี่ยง โดยการปรับผลิตภัณฑ์จากสินค้าฟุ่มเฟือยมาเป็นสินค้าที่ลูกค้าใช้ประจำ และกระจายตลาดในหลายประเทศ เพื่อลดผลกระทบจากวัฏจักรเศรษฐกิจต่อสินค้าฟุ่มเฟือย ควบคุมกระบวนการจัดหาวัตถุดิบให้ต่อเนื่อง โดยลงทุนในแหล่งวัตถุดิบของตนเอง รักษาอัตราการหมุนเวียนของพนักงานให้อยู่ในระดับต่ำ

เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน

- การพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง/ครอบครัว/ชุมชน/ชาติ ให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

- แนวทางการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นการฝึกให้คิดพูด-ทำ อย่างพอดี พอเหมาะ พอควร บนหลักเหตุผล ไม่ประมาท โดยใช้สติและปัญญาในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้ โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข – รู้รักสามัคคี อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน และมีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมรักษาคุณค่าของความเป็นไทย

- การขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวัฒนธรรมหลักในการใช้ชีวิตของคนในสังคม ต้องมีกระบวนการหล่อหลอม ให้ทุกคนมีความเชื่อมั่น และสามารถนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว

- เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปันมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมเอกลักษณ์/ความเป็นไทย

การจัดการศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการได้ใน 2 ส่วน

1. การบริหารศึกษาในด้านต่าง ๆ
2. การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย

- การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียน(สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ และบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6) หรือเทียบเท่า รวมทั้งระดับอาชีวศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน)

ทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ คือ แนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ว่าด้วยการจัดการบริหารที่ดิน ให้มีสัดส่วนในการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความเป็นมาของทฤษฎีใหม่

จากการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทอดพระเนตรเห็นความเป็นอยู่ของราษฎร ซึ่งทำการเกษตรไม่ได้ผล เพราะปัญหาการขาดแคลนน้ำ จึงมีพระราชดำริเรื่อง “ทฤษฎีใหม่” และทรงทดลองที่วัดมงคลชัยพัฒนา อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี จนสำเร็จเป็นแบบอย่าง

หลักการของทฤษฎีใหม่เบื้องต้น

เริ่มจากการแบ่งที่ดินที่มีอยู่ออกเป็นแปลงๆ เพื่อก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด โดยแบ่งเป็นอัตราส่วนตามแผนภูมิ ดังนี้

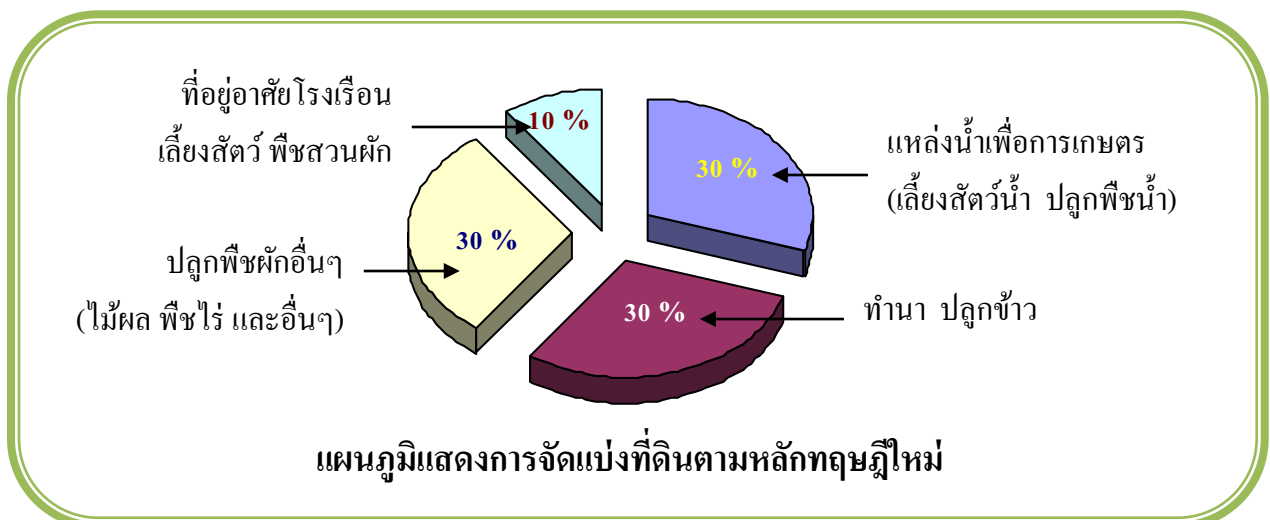
ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ซึ่งหมายถึง

พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระกักเก็บน้ำฝนในฤดูฝน เพื่อนำน้ำที่เก็บไว้มาช่วยในการปลูกพืชในฤดูแล้ง รวมถึงเป็นที่เลี้ยงสัตว์น้ำและปลูกพืชน้ำต่างๆ

พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เป็นอาหารหลักของครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30% ใช้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อเป็นอาหารประจำวัน หากเหลือจากการบริโภคก็นำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียนอื่นๆ

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแนวความคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2541.
- ถวัลย์ มาศจรัส. **Model การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาพระราชทาน เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร : ชารอักษร , 2550.
- ประเวศ วะสี. **ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2541.
- ฝ่ายนวัตกรรมการเรียนรู้ สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. **แผนการจัดการเรียนรู้สองแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2548.
- พานี แสงกิจ. **เอกสารประกอบการบรรยาย สรุปเข้มๆ โครงการ 2 สังกศศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิทยุ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. **เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยพัฒนา, 2550.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. **เศรษฐกิจเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- วิโรจน์ มโนพิโมกษ์. **เศรษฐศาสตร์ ม.4 – ม.6 ช่วงชั้นที่ 4**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2549.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **สำนักนายกรัฐมนตรี. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ พ.ศ.2550 – 2554**, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด จี.เจ. พรินติ้ง , 2549.
- สำนักสื่อสารสัมพันธ์ ฝ่ายสนับสนุนการบริหาร ธนาคารแห่งประเทศไทย. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2548.
- เอกฉัตร สิริสรรดานันท์. **หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค**. มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา, 2547.
- <http://ttue.blogspot.com/2013/09/16-1-11.html>